

Riskijuhtimine

Projektide kavandamisel ja elluviimisel tuleb pöörata tähelepanu nii välistele ohuteguritele kui vaimselt turvalise keskkonna loomisele. Siit leiad selleks vajalikke soovitusi ja näpunäiteid.

Autor: Kristi Jüristo

Tellijä: Haridus- ja Noorteamet

Tallinn 2021

erasmus+ ja
euroopa solidaarsus-
korpuse agenduur

HARIDUS- JA NOORTEAMET

Erasmus+

Kriisi võib defineerida kui erakorralist situatsiooni, mis mõjutab tõsiselt tegevuse edukat elluviimist. Kriis nõuab kohest reageerimist ja peaks nii palju kui võimalik olema ennetatud. Kriisilukorra põhjuseks on tihti maandamata riskid. Riski võib kirjeldada järgmise valemiga:

$$\text{RISK} = \text{TAGAJÄRG} \times \text{TÕENÄOSUS}$$

↑ kui tõsised on juhtumi tagajärjed   tagajärje esinemise prognoos ↑

Me saame maandada riski, vähendades kas tagajärgede tõsidust või nende juhtumise tõenäosust. Riskiennetuse ühe osana peaks läbi viima **riskianalüüsi**, milleks kõige lihtsam viis on kirja panna kõik võimalikud riskid – probleemid, arusaamatused, ohutegurid jne. Riskianalüüsi eesmärk on projekti võimalike riskide ning nende juhtumise põhjuste väljaselgitamine ning riski iseloomu ja suuruse hindamine. Riskianalüüs annab võimaluse saada süsteemne ülevaade ohuteguritest ning selle alusel kavandada otstarbekalt edasist tegevust nende vähendamiseks.

Riskianalüüsi läbiviimiseks saab kasutada:

- ajurünnakuid ja arutelusid
- keskkonna ja/või tegevuste vaatlust
- teiste kogemuse uurimist (ehk õppida teiste vigadest) – intervjuud, raportite või analüüsidega tutvumine jne
- juhtumi- või stsenaariumianalüüse

Riskitegurid projektis võib laias laastus jaotada kaheks: **sisemised** ehk inimestest lähtuvad ja **välised** ehk organisatoorsed, näiteks keskkonnast, tegevuskohast, rahastusest jms lähtuvad riskid. Riskide hindamiseks võib kasutada maatriksit, mille järgi määratakse riski tase tulenevalt ohuteguri esinemise tõenäosusest ja tagajärgede tõsidusest ehk mõjust.

		MÕJU		
		Mõõdukalt kahjulik	Keskmiselt kahjulik	Väga kahjulik
TÕENÄOSUS	Väga ebatõenäoline	Madal (1)	Madal (1)	Keskmine (2)
	Tõenäoline	Madal (1)	Keskmine (2)	Kõrge (3)
	Väga täenäoline	Keskmine (2)	Kõrge (3)	Kõrge (3)

Allikas: RISKIANALÜÜS - Lühike juhend tööandjale riskide kontrollimiseks töökohas (2018)

Riskide kirjeldamisele peab järgnema sobivate **ennetus- või maandamismeetmete** väljatöötamine. Soovitatav on sellesse kaasata nii projektipartnerid kui võimalusel osalejad (nt projekti alguses) – nii suureneb meetmete rakendamise tõhusus. Riskiennetuse osana on oluline tagada, et osalejad oleksid juhendatud, kuidas erinevates olukordades käituda või kelle poole pöörduda. Riske hinnates ei tohiks jääda vaid väliste riskide kaardistamisele, hinnates vaid füüsilist turvalisust ja heaolu mõjutavaid aspekte. Sama tähtis on läbi mõelda ka **osalejate vaimne turvalisus**, lähtuvalt enesemääratlusest ja kohanemisest keskkonnaga.

Järgnev nimekiri toob välja **soovitused ja põhimõtted**, mis toetavad turvalise keskkonna loomist. Nimekirja võib kasutada ka suunistena kokkulepete osas.

1. Austa teiste füüsilisi ja emotsionaalseid piire.
2. Austa teiste identiteeti ja tausta.
3. Ära eelda ega võta ise vastu otsuseid põhinedes enda teadmisel kellegi soolise identiteedi, seksuaalse eelistuse, tervisliku seisundi, usutunnistuse, veendumuste, arvamuste jms osas.
4. Austa teiste õigust privaatsusele ja konfidentsiaalsusele, nii projekti ajal kui ka väljaspool. Ära palu kedagi vastata küsimustele, millele nad vastata ei taha ja ära jaga kellegi isiklikku informatsiooni teistega.
5. Pane tähele, et tegevustel ja sõnadel võib olla tahtmatut mõju teistele inimestele ja et nende tunded on relevantssed, olenemata ütleja/tegija kavatsustest.
6. Veendu, et kõigil oleks võimalus rääkida. Välti teiste peale hääle tõstmist või vahele rääkimist.
7. Eelda positiivset kavatsust. Kui keegi teeb või ütleb midagi, mis ületab teise piire, anna talle sellest teada, kuid ära arva, et ta kavatsus oli halb.
8. Pea meeles, et me kõik õpime. Ole avatud muutusteks.
9. Hoolitse oma turvalisuse eest. Kui pead enda eest välja astuma, tee seda julgelt. Kui tunned end ebamugavalt, anna sellest teada.
10. Kui oled tunnistajaks ebasobivale käitumisele, anna sellest teada.
11. Mõtle, mida soovid sellesse loendisse lisada, et tunneksid ennast turvaliselt ja väärtustatuna.

Mugandatud allikast: Safer Space Guidelines, 2019

Mõttekoht

Kui need on põhimõtted ja tingimused, mida peab turvalise keskkonna loomiseks tagama, siis millised on selleks vajalikud tegevused, korraldused, tingimused jne? Millised on võimalikud riskid, mis võivad eelnevast üles kerkida?

Mõned küsimused, millele tasub mõelda võimalike riskide kaardistamisel, pidades silmas kõigi vaimset heaolu:

- Kas osalejad **on valmis** eelpool sõnastatud **põhimõtteid järgima**? Kuidas saab nende valmisolekut suurendada? Millised võivad olla põhjused kokkulepetega mitte nõustumiseks? Kuidas aktsepteerida erinevaid vaatenurki?
- Kuidas tagame **konfidentsiaalsuse**, aga kogume samal ajal vajalikku infot, nt erivajaduste jm korralduslikku puudutava osas? Kuidas vältida osalejate sildistamist lähtuvalt erivajadustest (sh toitumise eripärad või keeleoskus)? Kuidas vähendada eristamist ja võimaldada suuremat valikut? Lähtuda võiks **universaalse disaini** põhimõttest: tegevuste ja keskkondade kujundamine selliselt, et need oleksid võimalikult suurel määral kasutatavad, arvestades erineva võimelisusega inimestega.
- Kas **füüsiline korraldus** vastab kirjeldatud põhimõtetele? Kuidas on korraldatud ööbimine, pesemine, tualetid jne? Kas ajakavas on arvestatud „privaatsus vs sotsiaalsus“ aspektidega? Kas keskkond soosib väiksemates gruppides tegutsemist, võimaldab vajadusel eraldumist?
- Kuidas aidatakse noortel ja juhendajatel tajuda ning väljendada enda **füüsilisi ja vaimseid piire**. Kuidas on sellega arvestatud meetodite valikul ja praktilises korralduses?
- Kuidas loome turvalise keskkonna ka **õpitsiooni**? Vaimse turvalisuse aluseks on hinnangutevaba keskkond, kus osalejad tunnevad, et nende identiteet ja arvamused on “nähtud”, “kuuldud” ja “hoitud”. Õppimine, sh iseenda tundma õppimine, pole sageli mugav protsess, tuues endaga kaasa olemasolevate mõttemustrite vaidlustamise ja muutmise. Oluline on meeles pidada, et vaidlustatakse ideed või eeldused, mitte inimesed. Meeles tuleks pidada ka psühholoogilisi põhivajadusi ja õppimise seaduspärasusi.

Harjutus

“Kõlab – näeb välja – tundub” (ingl *Sound – Looks – Feels*)

Meetod kutsub üles jagama ja läbi rääkima isiklikud vajadused ja soovid. Küsimus, millele otsitakse vastuseid: “kuidas SINA tahad, et MEIE koosviibimine (kas noortevahetus, seminar, koolitus, aruteluring, grupitöö vms)...

- **KÕLAB** ehk milline peaks olema omavaheline suhtlus, kasutatav keel jms,
- **NÄEB VÄLJA** ehk kuidas on füüsiline ruum organiseeritud, millised on toetavad abimaterjalid (nt visuaalne väljendus, lihtsustatud tõlge jne),
- **TUNDUB** ehk millised peaksid olema omavahelised kokkulepped, mis tagaksid hea koostöö, austuse ja aktsepteerimise. Siinkohal on paslik käsitleda ka kriitiliste, õppimist toetavate vestluste ja küsimuste rolli ning viisi, kuidas neile läheneda.

Olenevalt osalejate valmisolekust, saab meetodis kasutada visualiseerimist või muid eneseväljendust soodustavaid viise. Ühised kokkulepped tasub sõnastada käitumuslikena, näiteks märksõna austus puhul kirjeldada, kuidas austust väljendatakse – nt tähelepanu on rääkijal ja mitte telefonidel või kuulan, et mõista teist, mitte vaid vastata tema öeldule.

Mugandatud allikast: Teaching Tolerance, 2019

Soovituslik lisalugemine:

Tööelu infoportaalist leiab soovitsi riskianalüüsi läbiviimiseks (fookusega töökohale) www.tooelu.ee/et/79/riskianaluus

Eraldi teema "Vaimsed ohud" [#vaimse-tervise-juhendid-ja-materjalid](http://www.tooelu.ee/et/67/vaimsed-ohud) sisaldab mitmeid psühhosotsiaalsete ohuteguritega seotud soovitusi ja abimaterjale, nt:

Vaimse tervise esmaabi töövihik www.haigekassa.ee/sites/default/files/2020-10/VTEA_vihik_varviline_veeb.pdf

Ärevuse töövihik: www.haigekassa.ee/sites/default/files/2019-10/Minu%C3%A4revus_%C3%A4revusbuklet_veeb_EE.pdf

Kasutatud allikad:

Riskianalüüs - Lühike juhend tööandjale riskide kontrollimiseks töökohas.

Tööinspektsioon. 2018. Leitav: www.ti.ee/sites/default/files/dokumendid/Meedia_ja_statistika/Truekised/Riskianalyys.pdf

Safer Space Guidelines . **Mental Health Commission of Canada. 2019.**

Leitav: www.mentalhealthcommission.ca/sites/default/files/2019-03/safer_space_guidelines_mar_2019_eng.pdf

Teaching Tolerance. Let's Talk: A Guide to Facilitating Critical Conversations With Students.

Montgomery: The Southern Poverty Law Center, 2019. Leitav: www.learningforjustice.org/sites/default/files/2019-12/TT-Lets-Talk-December-2019.pdf